

प्रशासकीय अदालत

इजलास

श्री डिल्लीराज धिमिरे ..... अध्यक्ष

श्री रीता मैनाली ..... सदस्य

श्री कृष्ण प्रसाद पौडेल ..... सदस्य

फैसला

सम्बत् २०७६ सालको पु.वे.नं. ५/०११

मुद्दा - विभागीय सजाय ।

मैरहवा भन्सार कार्यालय, रुपन्देहीमा कार्यरत भन्सार अधिकृत मान प्रसाद वि.क. ...	पुनरावेदक
बिरुद्ध	
महानिर्देशक भन्सार विभाग, काठमाडौँ	विपक्षी

निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा ६९ को उपदफा (१) तथा प्रशासकीय अदालत नियमावली, २०५१ बमोजिम यस अदालतमा दायर भएको प्रस्तुत मुद्दाको संक्षिप्त तथ्य र निर्णय यस प्रकार छ:

मिति २०७४।४।२६ गते भैरहवा भन्सार कार्यालय, बेलहियावाट नक्ली प्रज्ञापनपत्र मार्फत राजश्व चुहावटजन्य क्रियाकलाप भएको, उक्त क्रियाकलापमा भन्सार कर्मचारी समेतको संलग्नता भएको भन्ने सम्बन्धमा यथार्थ खुलाई यथाशिघ्र प्रतिक्रिया पठाउनु भन्ने समेत व्यहोराको भन्सार विभागले भैरहवा भन्सार कार्यालयलाई लेखेको मिति २०७४।५।७ को पत्र ।

मिति २०७४।४।२६ मा भैरहवा भन्सार कार्यालयबाट नक्ली प्रज्ञापनपत्र मार्फत राजश्व चुहावटजन्य क्रियाकलाप भएको र उक्त क्रियाकलापमा तपाईं समेतको संलग्नता रहेको भन्ने सम्बन्धमा पत्र लेखी पत्र बुझेको मितिले ३ (तीन) दिनभित्र आफ्नो लिखित स्पष्टीकरण पेश गर्नु हुन विभागको मिति २०७४।५।७ मा निर्णयानुसार अनुरोध छ भन्ने समेत व्यहोराको मिति २०७४।५।७ मा भन्सार विभागले पुनरावेदकलाई स्पष्टीकरण पेश गर्ने वारे लेखेको पत्र ।

भन्सार अधिकृतले प्रज्ञापनपत्रहरूमा दस्तखत सदैमा मात्र कुनै पनि गाडीले गेट बाहिर जाने अनुमति पाएको मानिन्दैन । कार्यालयको अन्तिम Document Exit Note हो । युन System generated हुन्छ र भन्सार अधिकृतको दस्तखत पछि System बाट गाडी नं. राखेर मात्र Print गर्न मिल्दछ । उक्त गाडी नं. ना. ४ ख ४१२६ ले प्रयोग गरेको Exit Note के कसरी बन्यो र प्रयोग गरियो भन्ने विषय हालसम्म कही पनि छानविन नभएकोले छानविन हामीमा मात्र केन्द्रीत गरी पुरै रिजल्ट नआउने र छानविनको सीमा एक पक्षीय भयो भन्ने विषयमा हामीले प्रश्न उठाउन पाउने की नपाउने, यसर्थे Exit Note को बारेमा समेत छानविन गरिनु कार्यालयको अन लाइनबाट जहाँ सुकेबाट जतिसुकै प्रति Print गर्न सकिने भएकोले यसबाट प्रज्ञापनपत्र दुरुपयोग हुने संभावना देखिन्दू । विगतमा भएका यस्ता क्रियाकलापबाट पाठ सिक्न नसक्नु र विगतका गतिविधिलाई निरुत्साहित गर्ने गरी कारबाही नहुनु, सूचनाको उपयोग राम्ररी गर्न नसक्नु, बाहा बातावरणसँगको समन्वय प्रभावकारी बनाउन नसक्नु, जोखिमपूर्ण समयमा उचित र प्रभावकारी निर्णय नहुनु जस्ता व्यवस्थापकीय कमजोरीहरू देखिंदा यस्ता घटनाहरू घट्ने गरेका छन् भन्ने समेत व्यहोराको मिति २०७४।५।९ मा पुनरावेदकले पेश गरेको स्पष्टीकरण ।

मिति २०७४।४।२६ का दिन यस भन्सार कार्यालयबाट प्रज्ञापनपत्र दुरुपयोग भई राजध चुहावटजन्य क्रियाकलाप भएको र उक्त क्रियाकलापमा भन्सार कर्मचारीहरू समेतको संलग्नता भएको साथै कार्यालय व्यवस्थापन, नियन्त्रण र समन्वयमा मेरो समेत भूमिकामा प्रश्न उठेको भन्ने विषयका सम्बन्धमा मैले कार्यालय व्यवस्थापन, नियन्त्रण र समन्वयका लागि गरेको कार्य, एवं यस कार्यालयले अवलम्बन गरेको समग्र भन्सार जाँचपास प्रक्रिया र मिति २०७४।४।२६ मा जाँचपास भई ना ६ ख ५६३५ नं र ना ४ ख ४१२६ का ट्रक नम्वर उल्लेख भएका प्रज्ञापनपत्रकर्ताहरूको सम्बन्धमा मैले जाने बुझेसम्मको यथार्थ विवरण उल्लेख गरिसकेको छु उल्लिखित घटनामा राजध चुहावटजन्य क्रियाकलापलाई प्रोत्साहन पुग्ने कुनै पनि क्रियाकलाप नगरेको, यस्ता राजध चुहावटजन्य क्रियाकलापलाई नियन्त्रण गरी बैध व्यापार सहजीकरणको माध्यमबाट सही र यथार्थ राजध संकलन गर्न सदैव क्रियाशील एवं प्रतिबद्ध भई कार्य सम्पादन गरेको व्यहोरा अनुरोध गर्दछु भन्ने समेत व्यहोराको मिति २०७४।५।१३ मा प्रमुख भन्सार अधिकृतले पेश गरेको राय ।

मिति २०७४।४।२६ मा भैरहवा भन्सार कार्यालयबाट नक्ली प्रज्ञापनपत्र गार्फत राजध चुहावटजन्य क्रियाकलाप भएको र जाँचपास भई सकेका उक्त प्रज्ञापन पत्र नं. M56787 Date 05/08/2017 र M56797 05/08/2017 हरूमा तपाईं समेतको हस्ताक्षर भएको देखियो । तपाईंले सम्पादन गरेको काम सन्तोषजनक नदेखिएको तथा प्रचलित कानूनले तोकेको पदीय दायित्व जिम्मेवारीपूर्वक पूरा नगरेको देखिएकोले निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा ५९(क)(२) बमोजिम दुई तलब वृद्धि रोका गर्ने सजाय प्रस्ताव गरिएकोले प्रस्तावित सजायका सम्बन्धमा सोही ऐनको दफा ६६ बमोजिम पत्र प्राप्त भएको मितिले १५ दिन मित्र आफ्नो दावी सहितको लिखित सफाई पेश गर्नु

भन्ने समेत व्यहोराको मिति २०७४।६। रर मा भन्सार विभागले पुनरावेदकलाई स्पष्टीकरण सोधेको पत्र ।

पैठारीकर्ता मनकामना ईन्टरनेशनलले Exim Code Number 6040770440120np ले भन्सार एजेण्ट नं. ४७५, दाहाल कमिशन एजेन्टवाट मालवस्तु पैठारीको लागि जौचपास गराई छुटाई लैजान मिति २०७४।४।२१ (५।८।२०१७) गते गाडी नं. ना.६ख ५६३५ मा ४ वटा प्रज्ञापनपत्रहरू M56797, M56792, M56800 / M56787 कार्यालयको Asycuda world system मा online entry गरी दर्ता गरेको र उल्लिखित प्रज्ञापनपत्रहरूमा कार्यालयको Online system बाटै Random basis मा जौचकी अनुल कुमार शर्मा र मलाई जौचपासको लागि तोक लागेको थियो । उल्लिखित प्रज्ञापनपत्रहरूमा रेक्जिन कपडा, पर्दा कपडा, सोफा कपडा र उलन टप जस्ता मालवस्तुहरू घोषणा गरिए वमोजिमको मालवस्तु जौचपास गराउन कालिका रोडब्रेजका स्टाफ भनी लाना समय देखि भन्सारमा कार्यरत विकास गुप्ता प्रज्ञापनपत्रहरू लिई हामी दुवै जना समझ पेश गरेका थिए भने मालधनी तथा भन्सार एजेन्ट दुवैको उक्त समयमा उपस्थिति थिएन । निज विकास गुप्ताको आग्रहमा मालवस्तुको भौतिक परीक्षण गर्न जौचकी र म संयुक्त रूपमा भन्सारको २ नं. गोदामको दक्षिणतिरको पश्चिमी भागमा गई ना.६ ख ५६३५ नं. गाडीमा रहेका सबै मालवस्तुहरू पूर्ण रूपमा अनलोड गर्न लगाई भौतिक परीक्षण गर्दा मालवस्तुको परिमाण प्रज्ञापनपत्रहरूमा घोषणा गरिए वमोजिम नै रहेको थियो भने मूल्याङ्कन र वर्गीकरण समेत मनासिव देखिएकोले निज विकास गुप्तालाई मालवस्तु छुटाई लैजान जानकारी गराइएको थियो । तर निजले महसुल तथा नियमानुसार लाग्ने अन्य कर भुक्तानीका लागि पैठारीकर्ताले पैसा नपठाएको भनी सोही दिन सौँझ जानकारी गराएको थियो । कुनै पनि मालवस्तुको भौतिक परीक्षण भै सकेपछि उक्त गाडीमा लोड गर्दा प्रज्ञापनपत्रहरूमा भएको मालवस्तु मात्र लोड गर्न दिने र लोड भई सकेपछि उक्त गाडीमा सिलबन्दी गर्ने गरी प्रत्येक गोदाममा कार्यालय कै कर्मचारीहरू खटाइएकोले सोही वमोजिम हुने गरी छोडिएको थियो । तत् पश्चात निज विकास गुप्ता मिति २०७४।४।२५ मा कार्यालयमा आई जौचकीलाई उल्लिखित प्रज्ञापनपत्रहरूमा दस्तखत गराएको रहेछ । मिति २०७४।४।२६ मा निजले Assessment को लागि म समझ पेश गरेको थियो र मैले कार्यालयको Asycuda world system को Goods declaration को Cons. trucks feature मा गई ना.६ ख ५६३५ entry u/L search गरेर ४ वटा प्रज्ञापनपत्रहरू Assessment गरिएको थिए । तत् पश्चात निजले कार्यालयमा रहेको राष्ट्रिय बाणिज्य बैंकको शाखामा गई निर्धारण भए वमोजिमको राजध रकम दाखिला गरे पश्चात निज विकास गुप्ताले ४ वटा प्रज्ञापनपत्रहरू अन्य सेवाग्राहीहरूको प्रज्ञापनपत्रहरू सँगै राखी दस्तखतको लागि पेश गरेको थियो । जुन प्रज्ञापनपत्रहरू Assessment गर्दाको समयमा नै हेरिएकोले मैले दस्तखत गरि दिएको थिए । प्रज्ञापनपत्रहरू एम ५६७८७ र एम ५६७९७ मा दस्तखत गरेको भन्ने सम्बन्धमा जौचपासको लागि गाडी नं. ना.६ख ५६३५ को भनी पेश गरिएको थियो भने उक्त प्रज्ञापनपत्रहरूमा घोषणा गरिए वमोजिमको मालवस्तुको भौतिक परीक्षण समेत गरिएको थियो । तर पैठारीकर्ताले प्रज्ञापनपत्रहरू एम

५६७८७ र एम ५६७९७ जाँचपासको लागि पेश गर्दा प्रज्ञापनपत्रको दुई प्रति मध्ये पार्टीले मालबस्तुसहित लैजाने प्रतिमा गाडी नं.ना ६ख ५६३५ र कार्यालयमा रहने प्रज्ञापनपत्रलाई किर्ते गरी सङ्कल छुट्टाउन नसकिने बनाइ पेश गरेकोले वास्तविक गाडी नं. भएको प्रज्ञापनपत्र जाँचपास गर्दा त्यसकै अकों प्रतिमा पनि दस्तखत भूलबश हुन गएको हो । पैठारीकर्ताले कार्यालय प्रतिको किर्ते र दुरुपयोग गरी एउटै प्रज्ञापनपत्र प्रयोग गरी दुई बटा गाडी छुटाई लैजाने प्रयास गर्दा प्राप्त सूचनाको आधारमा गाडी नियन्त्रणमा लिइएको हो । यसर्थ असल नियतका साथ गरिएको काममा पैठारीकर्ताले कागजात अपचलन र किर्ते गरी कर्मचारीलाई झुक्याउन सफल भएको हो । राजद्व चुहावट नभएको, पैठारीकर्ताले सरकारी कागजातहरुको दुरुपयोग गरेको, भन्सार एजेन्टलाई कारवाही गरिएको, पैठारीकर्ता पकाउको लागि प्रहरीलाई पत्राचार गरिएको, चोरी पैठारी सम्बन्धी मुद्दा चलाइएको र भन्सार एजेन्टले समेत पैठारीकर्ता कर्मचारी फसाउन सरकारी कागजात किर्ते गरी कर्मचारीलाई झुक्याई दस्तखत गराएको भनी लिखित बयान दिएको अवस्थामा मलाई विभागीय कारवाहीको प्रस्ताव गर्नेले असल नियतका साथ गरिएको काममा समेत कारवाही प्रस्तावले ऐन नियमको मर्म विपरित भएको ठम्याई छ । कार्यालय प्रति रुजु गर्न नसक्नु मेरो दोष भए तापनि काम पूर्ण रूपमा असल नियतका साथ गरेको थिएँ भन्ने समेत व्यहोराको मिति २०७४।६।२३ मा पुनरावेदकले भन्सार विभागमा पेश गरेको स्पष्टीकरण ।

भन्सार विभाग अन्तर्गत भैरहवा भन्सार कार्यालयमा कार्यरत नेपाल प्रशासन सेवा राजद्व समूह रा.प.तृतीय श्रेणी भन्सार अधिकृत मान प्रसाद वि.क.ले निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा ६० को खण्ड (क) बमोजिमको कसूर गरेको आधारमा सामान्य सजाय गर्न ऐ. ऐनको दफा ६८ बमोजिम विभागीय सजायको प्रस्ताव गरी तही सम्मानित आयोगमा परामर्श उपलब्ध गराउन अनुरोध गर्ने नेपाल सरकार (सचिवस्तर) को मिति २०७४।६।३० को निर्णयानुसार अनुरोध गर्दछु भन्ने समेत व्यहोराको पुनरावेदकलाई विभागीय सजायको परामर्श उपलब्ध गराउने सम्बन्धमा अर्थ मन्त्रालयले लोक सेवा आयोगलाई लेखेको पत्र ।

भन्सार विभाग अन्तर्गत भैरहवा भन्सार कार्यालयमा कार्यरत भन्सार अधिकृत (रा.प.तृतीय) मान प्रसाद वि.क. लाई निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा ६० को खण्ड (क) बमोजिमको कसूरमा सोही ऐनको दफा ५९ को खण्ड (क) को देहाय (२) बमोजिम दुई (२) तलव वृद्धि रोका गर्ने विभागीय सजाय गर्न परामर्श माग भई आएकोमा निजामती सेवा नियमावली, २०५० को नियम १०६ को खण्ड (क) को देहाय (२) बमोजिम राजपत्राङ्कित कर्मचारीलाई निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा ५९ को खण्ड (क) देहाय (२) बमोजिमको सजाय गर्ने अधिकार विभागीय प्रमुखलाई तोकिएकोमा सोही बमोजिम भन्सार अधिकृत मान प्रसाद वि.क.उपर महानिर्देशकबाट स्पष्टीकरण सोधे पनि सजाय गर्ने अधिकारी मन्त्रालयका सचिव उल्लेख भएकाले सो रित पुगेको नदेखिंदा प्रकृया पूरा नभएकोले प्रकृया पूरा भई आएका बखत कारवाही अगाडी बढाउने गरी मिति २०७४।९।११ मा निर्णय

भएको भन्ने समेत व्यहोराको मिति २०७४।९।१७ मा लोक सेवा आयोगले विभागीय सजायको परामर्श सम्बन्धमा लेखेको पत्र ।

मेरहबा भन्सार कार्यालय, रुपन्देहीका भन्सार अधिकृत(रा.प.तृतीय) मान प्रसाद वि.क. लाई निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा ६० को खण्ड (क) को कसूरमा सोही ऐनको दफा ५९ को खण्ड (क) को देहाय (२) वमोजिम दुई तलब वृद्धि रोका गर्ने विभागीय सजाय गर्ने परामर्श दिने र निजामती सेवा नियमावली, २०५० को नियम ११२ को उपनियम (५) वमोजिम तोकिएको अवधिभित्र विभागीय सजायको कारबाही सम्पन्न गरी सोको जानकारी यस आयोगलाई गराउन लेखी पठाउने भन्ने समेत व्यहोराको मिति २०७५।४।१७ मा लोक सेवा आयोगले विभागीय सजायको परामर्श सहित फाइल फिर्ता पठाइएको सम्बन्धमा लेखेको पत्र ।

मेरहबा भन्सार कार्यालय, बेलहिया रुपन्देहीमा नेपाल प्रशासन सेवा, राजध समूह, रा.प.तृतीय श्रेणी, भन्सार अधिकृत पदमा कार्यरत मान प्रसाद वि.क. ले मिति २०७४।४।२६ मा मेरहबा भन्सार कार्यालयबाट नक्ती प्रज्ञापन मार्फत राजश्व चुहावटको कार्य गरेको भन्ने विषय भन्सारबाट जौचपास भईसकेका प्रज्ञापनपत्र दर्ता नम्बर M56787 Date 05/08/2017 र M56797 05/08/2017 निजले जौचपास गरेको देखिन आएकोले निज मान प्रसाद विकसंग निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा ६६ को उपदफा (१) वमोजिम यस विभागको मिति २०७४।५।७ को पत्रबाट ३ दिनको म्याद दिई सफाई पेश गर्ने भनिएकोमा निजले पेश गरेको सफाईको व्यहोरा सन्तोषजनक देखिएन। तसर्थ निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा ६० को खण्ड (क) वमोजिमको कसूरमा सोही ऐनको दफा ५९ को खण्ड (क) देहाय (२) वमोजिमको सजाय निजलाई किन नगर्ने, सो नगर्नु पर्ने कुनै सबूत प्रमाण वा कारण केही भए १५ दिनभित्र स्पष्टीकरण पेश गर्ने भनी ऐनको दफा ६६ वमोजिम यस विभागको मिति २०७४।६।२२ को पत्रबाट स्पष्टीकरण माग गरिएकोमा निजले प्रज्ञापनपत्र जौचपास गर्दा त्यसकै अको प्रतिमा पनि दस्तखत भूलबश हुन गएको हो भन्ने समेत व्यहोराबाट जिम्मेवार पदको कर्मचारीबाट पेश गरेको स्पष्टीकरण उपर समेत विचार गर्दा संकलन भएका सबूत प्रमाणबाट निजले ऐनको दफा ६० को खण्ड (क) वमोजिमको कसूर गरेको देखिएकोले निज उपर ऐनको दफा ५९ को खण्ड (क) (२) वमोजिम सजाय प्रस्तावित गरी सो सजाय गर्नको निमित्त लोक सेवा आयोगको परामर्श माग गरिएकोमा आयोगको मिति २०७५।४।१७ को पत्रबाट परामर्श प्राप्त भए अनुरूप मान प्रसाद वि.क.लाई ऐनको दफा ५९ को खण्ड (क) को देहाय (२) वमोजिम दुई तलब वृद्धि रोका गर्ने सजाय दिने निर्णय आदेश गरिएको छ। यो आदेशमा चित नवुझेमा नियम ११४ को खण्ड (ध) को म्यादभित्र प्रशासकीय अदालत समक्ष पुनरावेदन दिन सकिनेछ भन्ने समेत व्यहोराको मिति २०७५।४।२४ मा भन्सार विभागका महानिर्देशकले गरेको विभागीय सजायको निर्णय पर्चा। कार्यालयमा रहनु पर्ने प्रज्ञापनपत्रको कार्यालय प्रति कार्यालयमा नरही निज पैठारीकर्ताको अलियारी प्राप्त व्यक्तिको हातमा रहनुले यहाँ शंका उत्पन्न भएको छ किनभने उक्त अभिलेखको प्रति अभिलेखमा नरहनु र अछितयार प्राप्त पैठारीकर्ताको हातमा रही अको गाडीको लागि प्रयोग गर्न खोज्नुले यसमा

मेरो कुनै संलग्नता नरही को कसको सलग्नता थियो भन्ने कुरा अनुसन्धानको विषय रहेको छ । विचारणीय कुरा के छ भने पैठारीकर्ताको अद्वितीय प्राप्त व्यक्तिले O/C कपी किर्ते गरी मलाई द्युक्याई सही गराउन सफल भए तापनि कार्यालयको फाईलिङ शाखामा रहनु पर्ने प्रज्ञापनपत्रको प्रति फाईलमा नरही एजेन्टको हातमा रहेको कारण निजले किर्ते कागजबाट गाडी निकाल्न प्रयत्न गरेको हो । निजको बदनियतपूर्ण प्रयास सम्बन्धी सूचना कार्यालयमा प्राप्त भए पछि सबै कर्मचारीहरुको सक्रियतामा गाडीलाई भन्सार कम्पाउण्ड भित्रै नियन्त्रणमा ल्याई चोरी पैठारी सम्बन्धी मुद्दा चलाइएको छ । अफिसमा राख्नु पर्ने प्रति अफिसमा नराखी एजेन्टको हातमा दिने कार्य कसले गरेको हो भनी अनुसन्धान नै नगरी मलाई मात्र दोषी ठहर गरी गरेको निर्णय पूर्वाग्रही हुँदा बदर भागी रहेको छ । मैले आफ्नो कार्यक्षमता अनुसार इमान्दारिपूर्वक कार्य गर्दै आएको छ । आफ्नो दायित्वबाट एक रत्निपनि विमुख नभई कार्य गर्दै आएकोमा मेरो कारणले गर्दा नभई पैठारीकर्ताको बदनियत र अभिलेख शाखाको हेलचेकयाईपूर्ण कार्यबाट म पुनरावेदकको दुई तलब वृद्धि रोका गर्ने गरी भएको विभागका महानिदेशकको निर्णय कानूनसंगत छैन । भन्सार ऐन, २०३४ को दफा ६६ भा असल नियतले गरेको काम कारबाही प्रति जवाफदेही नहुने भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको छ । आफ्नो दायित्व पूरा गर्दागर्दै अरु कसैको कारणले गर्दा गरेको कार्यबाट मैले उक्त सजाय पाउनु कानून संगत नभएकोले उक्त सजायबाट सफाई पाउनु पर्दछ भन्ने समेत व्यहोराको पुनरावेदकले मिति २०७५ । ६। १ मा यस अदालतमा दायर गरेको पुनरावेदन पत्र ।

यसमा पैठारीकर्ताले किर्ते कागज खडा गरी गरेको कार्यका सम्बन्धमा चोरी पैठारी सम्बन्धी मुद्दा चलाइएकोमा त्यसतर्फ ध्यान नै नदिई सबुद प्रमाणको मूल्याङ्कन नै नगरी बदनियतपूर्ण किसिमबाट गरिएको विभागीय सजायको कारबाही त्रुटिपूर्ण भएकोले बदर हुनु पर्दछ भन्ने पुनरावेदकको जिकिर विचारणीय भएकोले मुलुकी देवानी कार्यविधि (संहिता) ऐन, २०३४ को दफा २१३ को उपदफा (३) वमोजिम विपक्षी झिकाउने भन्ने समेत व्यहोराको मिति २०७५। १०। २४ मा भएको यस अदालतको आदेश ।

अदालतको ठहर

नियम वमोजिम दैनिक पेशी सूचीमा चढी इजलास समझ पेश हुन आएको प्रस्तुत मुद्दाको पुनरावेदनपत्र सहितको मिसिल अध्ययन गरी विपक्षी तर्फबाट उपस्थित विशेष सरकारी वकील कार्यालयका विद्वान सहायक न्यायाधिकर्ता ठाकुर प्रसाद वल्ताकोटीले पुनरावेदकले आफू भैरहवा भन्सार कार्यालयको भन्सार अधिकृत पदमा कार्यरत रहेको मिति २०७४। ४। २६ मा भैरहवा भन्सार कार्यालयबाट नकली प्रज्ञापनपत्र मार्फत राजश्व चुहावटको कार्य गरेको र स्पष्टीकरण माग गर्दा भूलबश हुन गएको भनी गैरजिम्मेवार जवाफ पेश गरेकोले निजको काम सन्तोषजनक नभएको हुँदा निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा ६०(क) को कसूरमा सोही ऐनको दफा ५९(क) का देहाय (२) वमोजिम दुई तलब वृद्धि रोका गर्ने गरी भन्सार विभागबाट मिति २०७५। ४। २४ मा भएको विभागीय सजाय कानून वमोजिम भएको हुँदा सदर हुनुपर्द्ध भवी गर्नु भएको वहस समेत सुनियो ।

प्रस्तुत मुद्रामा, पुनरावेदकले पुनरावेदनपत्रमा मुख्य रूपमा देहाय वमोजिमको जिकिर लिएको देखियो :-

- मिति २०७४।४।२६मा ना.६ ख ५६३५नं को गाडीवाट जाँचपास गर्न चार बटा प्रजापनपत्रहरू M56787, M56797, M56800 र M56792 पेश हुन आएकोमा भौतिक परीक्षण गर्दा मालबस्तु सही देखिएको हुँदा नियमानुसारको राजस्व तिरी मालबस्तु छुटाई लैजान हस्तक्षर गरिएकोमा M56787 र M56797 को प्रजापनपत्रको कार्यलय प्रति (Office Copy) मा पैठारीकर्ताले नियतवस कागजात किर्ते गरी गाडि नं. ना. ४ ख ४१२६ लेखी झुक्यानमा पारी दस्तखत गराएकोमा आफूले असल नियतले काम गर्दा भूलबश हुन गएको त्रुटीलाई बदनियत साथ गरिएको गैरकानूनी कार्य मान्न नमिल्ने ।
- कार्यलयमा रहने कार्यलय प्रतिको एक प्रति अभिलेख प्रयोजनको लागि फाईलिङ शाखामा राख्युपर्नेमा पैठारीकर्ताको कब्जामा कसरी रहन पुरायो भन्ने विषयमा अनुसन्धान नगरी मैले Good Faith मा काम गर्दा भएको सामान्य मानवीय त्रुटीलाई नियतबश भनी गरिएको विभागीय सजायको निर्णय पूर्वाग्रही र अन्यायपूर्ण भई सो निर्णय बदरभागी भएको ।

पुनरावेदकले यस अदालतबाट मिति २०७६।५।२ मा तोकेको तारेख गुजारी बसेको र कानूनले थाम्ने थमाउने म्याद समेत व्यतित भईसकेको मिसिल संलग्न भरपाईबाट देखिन्छ ।

अब, उल्लिखित पुनरावेदन जिकिर एवं विपक्षीको तर्फबाट प्रस्तुत बहस बुँदा समेतलाई विचार गर्दा प्रस्तुत विषयमा पुनरावेदकलाई दुई तलब वृद्धि रोक्ना गर्ने गरी भएको मिति २०७५।४।२४ को विभागीय सजायको निर्णय कानूनसम्मत छ, वा छैन ? र बदर हुनुपर्ने हो वा होइन ? भन्ने सम्बन्धमा निर्णय दिनुपर्ने देखियो ।

पुनरावेदक नक्ली प्रजापनपत्र मार्फत राजश्व चुहाबट गर्ने कार्यमा संलग्न देखिएकोमा निजले स्पष्टीकरण पेश गर्दा भूलबश भएको भनी गैरजिम्मेवार रूपमा स्पष्टीकरण पेश गरेको देखिएको हुँदा निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा ५९ को खण्ड (क) को (२) वमोजिम दुई तलब वृद्धि रोक्ना गर्ने गरी भन्सार विभागका महानिर्देशकले मिति २०७५।४।२४ मा विभागीय सजायको निर्णय गरेकोमा असल नियतले काम गर्दा भूलबश दस्तखत हुन पुगेको र सोही कार्यलाई पूर्वाग्रही रूपले बदनियतपूर्वक राजस्व चुहाबट गरेको भन्ने अर्थ लगाई आफू मायि गरिएको अन्यायपूर्ण विभागीय सजायको आदेश बदर गरी पाउँ भन्ने पुनरावेदकको मुख्य जिकिर रहेको प्रस्तुत मुद्राको तथ्य अध्ययन गरी तत्सम्बन्धी कानूनी व्यवस्था हेर्दा, निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा ५९ को खण्ड (ख) वमोजिम विशेष सजायको हकमा राजपत्राङ्कित ढितीय र तृतीय थेणीको कर्मचारीलाई सजाय गर्ने अधिकार निज कार्यरत निकायको विशिष्ट थेणीको अधिकारीलाई हुने भन्ने व्यवस्था दफा ६२ को उपदफा (१) को खण्ड (ख) मा उल्लेख भएको देखिए तापनि निजामती सेवा नियमावली, २०५० को दफा १०६ को खण्ड (क) को (२) मा कार्यलय प्रभुख बाहेक अन्य राजपत्राङ्कित निजामती

७
०

कर्मचारीलाई ऐनको दफा ५९ को खण्ड (क) को (२) बमोजिमको सजाय दिन सक्ने अधिकार सम्बन्धित विभागीय प्रमुखलाई हुने व्यवस्था गरिएको देखिन्छ । सो कानूनी व्यवस्था हेर्दा, प्रस्तुत मुदामा, राजपत्राङ्कित तृतीय श्रेणीको पदमा कार्यरत पुनरावेदक मान प्रसाद वि.क.लाई निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा ५९ को खण्ड (क) को (२) बमोजिम दुई तलब वृद्धि रोका गर्न सक्ने अधिकार निज कार्यरत रहेको कार्यालयको विभागीय प्रमुखलाई रहे भएको देखियो । यसरी, प्रस्तुत मुदामा पुनरावेदकलाई विभागीय सजाय दिन सक्ने अधिकार भन्सार विभागका महानिर्देशकलाई रहे भएको नै देखियो ।

अब, सम्बन्धित कानूनी व्यवस्था, प्रशासकीय न्यायका आधारभूत मान्यता, सिद्धान्त समेतको रोहमा पुनरावेदकलाई दिइएको सजाय कानूनसम्मत भए, नभएको विषयका सम्बन्धमा हेरुपिने हुन आउँछ । सजायको आदेश दिने निर्णयलाई अर्धन्यायिक प्रकृतिको निर्णयको रूपमा हेरिनु पर्दछ । यस्तो निर्णय गर्ने अधिकार प्रत्यायोजन गर्न मिल्दैन । कानूनले जसलाई अधिकार दिएको छ उसले मात्र सजाय गर्न सक्ने कानून र न्यायको सर्वमान्य सिद्धान्त हो । यस अदालतबाट भूपवहादुर बोगटी विरुद्ध अखिलयार दुर्लपयोग अनुसन्धान आयोग समेत (सम्वत् २०६४ सालको पु.वे.न. २७ निर्णय मिति २०६४।१।३।०।५) को मुदामा (१) कानूनी राज्यमा कानूनले दिएको अधिकारभन्दा बाहिर गई गरेको कार्य अवैध र शून्य (Ultravires; beyond powers हुन्छ, (२) निर्णयकर्तालाई कानूनले कारबाही र निर्णय गर्ने अधिकार (Power of Authorization) नदिएको अवस्थामा निर्णयकर्ताले जितिसुकै अन्य कुराको रित पु-याएको भए पनि त्यस्तो निर्णय मान्य हुँदैन, (३) निर्णयकर्ताले प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्तलाई पूर्ण परिपालना गरी निर्णय गरेको हुनुपर्दछ, (४) कानूनले अन्यथा व्यवस्था गरेकोमा बाहेक कानूनले जुन अधिकारीलाई निर्णय गर्ने अधिकार तोकेको छ त्यही अधिकारीले सो निर्णय गर्नुपर्दछ, त्यस्तो अधिकार प्रत्यायोजन गर्न सकिन्न (Statutory power must be exercised by the authority in whom it is vested), (५) अधिकारप्राप्त अधिकारीले आफ्नो अधिकार सदासयतापूर्वक (Unost in good faith), असल नियत र असल मनसायले प्रयोग गरेको हुनुपर्दछ (Statutory power must be exercised bonfide), (६) अधिकारप्राप्त अधिकारीले आफ्नो अधिकारको प्रयोग दुराशय वा कानूनको उद्देश्य प्रतिकूल हुने गरी गर्नु हुँदैन, (७) कानूनले जुन उद्देश्य र अपेक्षा (Object and expectation) राखेको हुन्छ त्यही उद्देश्य र अपेक्षा अनुरूप निर्णयकर्ताले कानूनको प्रयोग गरी निर्णय गरेको हुनुपर्दछ, (८) निर्णयकर्ताले आफ्नो स्वविवेकीय अधिकारको प्रयोग विवेकपूर्ण किसिमले आफैले प्रयोग गरेको हुनुपर्दछ । निर्णयकर्ताले कसैको निर्देशनमा निर्णय गर्नु हुँदैन, (९) कानून बमोजिम स्वविवेकीय अधिकार प्रयोग गरी निर्णय गर्ने अधिकार पाएको निर्णयकर्ताले आफ्नो स्वविवेकीय अधिकार परित्याग (Abdication) गरी निर्णय भएको रहेछ भने त्यस्तो निर्णय मान्य हुँदैन, (१०) निर्णयकर्ता कुनै निर्णयमा पुग्न कानूनले कुनै निश्चित पूर्वावस्था, पूर्वशर्त वा पूर्वाधार (Condition Precedent) तोकेको छ भने स्पष्ट रूपमा सो पूर्वाधार विघमान भएको हुनुपर्दछ, (११) कानूनी कर्तव्य वा दायित्व पूरा गर्नुपिने जिम्मेवारी रहेको कुनै पनि सार्वजनिक अधिकारीले त्यस्तो कर्तव्य वा दायित्व पूरा नगर्ने गरी कुनै सम्झौता वा निर्देशन बमोजिम छूट भएको भनी वा परिपत्र बमोजिम भनी त्यस्तो कानूनी दायित्व पूरा नगर्ने गरी इन्कार गर्नसक्दैन, (१२) निर्णयकर्ताले हदम्याद, हकदैया, क्षेत्राधिकार, प्राङ्गन्याय वा दोहोरा खतराको सिद्धान्त जस्ता कानूनका आधारभूत सिद्धान्त एवं कानून र न्यायको मान्य सिद्धान्तलाई ध्यान दिई निर्णय गर्नुपर्दछ, (१३) निर्णयकर्ताले फौजदारी प्रकृतिको कसूरमा निर्णय गर्नुपर्व संविधान तथा मानव अधिकारका मान्यताप्राप्त -

अन्तर्राष्ट्रिय लिखतहरूले प्रत्याभूत गरेको फौजदारी न्यायका हकलाई सम्मान गर्दै त्यससम्बन्धी कार्यविधिको पालना गरी निर्णय गरेको हुनुपर्दछ, तथा (१४) निर्णयकर्ताले आरोपीलाई कसूरको गाम्भिर्यता र मात्राको अनुपातमा सजाय दिएको (Doctrine of Proportionality) भएमा नै त्यस्तो निर्णय मान्य हुन्छ भनी प्रशासकीय अधिकारीले गरेको न्यायिक प्रकृतिको निर्णयले वैधता र मान्यता प्राप्त गर्न प्रशासकीय न्यायका उल्लेखित सिद्धान्तहरू अनिवार्य रूपमा पालना गरिएको हुनु पर्छ भनी विशद व्याख्या गरिएको छ ।

विधायिकाले कानूनदारा स्पष्ट रूपमा अधिकार नदिएसम्म कुनै पनि निकाय वा सार्वजनिक अधिकारीले कर्तृको हक अधिकारमा जतिक्रमण गर्ने किसिमले निर्णय गर्न सक्दैन भन्ने कानून र न्यायको स्थापित आधारभूत मान्यता हो । प्रशासकीय कानूनको आधारभूत सिद्धान्त वमोजिम अधिकार नभएको निकाय वा अधिकारीले कुनै काम गर्न सक्तैन (Nobody can act beyond its Powers) । कानूनी राज्यमा निर्णयकर्ताले विधायिकी अद्वितीयारभित्र (Legislative Mandate) त्यस्तो निर्णय गर्ने अधिकार आफूलाई छ भन्ने कुरा स्थापित गर्नुपर्दछ अन्यथा त्यस्तो निर्णयले मान्यता प्राप्त गर्दैन (P.P. Craig, Administrative Law, London; Sweet and Maxwell, 1994, p.22) । अधिकारक्षेत्रको त्रुटी (Error of Jurisdiction) विभिन्न किसिमले हुन सक्छ । अधिकार नै नभएको निकाय वा व्यक्तिले अधिकार प्रयोग गर्नु वा अधिकार भएको व्यक्ति वा निकायले कानूनले तोकेको भन्दा बढी अधिकार प्रयोग गर्नु वा अधिकारको सीमाभन्दा बाहिर गई कार्य गर्नु अधिकारक्षेत्रको त्रुटी (Error of Jurisdiction) हो । यस्ता त्रुटीहरू कुनै निकाय वा व्यक्तिलाई कानून वमोजिम सो विषयवस्तु हेँ अधिकार नै नभएको वा विषयवस्तु हेँ अधिकार भए पनि त्यस्तो निकायको गठन प्रक्रिया नै कानूनसम्मत नभएको वा निर्णय गर्ने अधिकारीको संख्या नै नपुगेको वा कानूनले क्षेत्राधिकार नतोकेकोमा पक्षको सहभागिताले क्षेत्राधिकार ग्रहण गरी कार्य गरेको जस्ता विभिन्न स्वरूपहरू हुन सक्छन् । अधिकारक्षेत्र नै नभएको विषयमा अधिकारक्षेत्र भएको समझी विवादको कारबाही र किनारा गर्नु अधिकारक्षेत्रको त्रुटी (Jurisdictional Error) हो भने अधिकारक्षेत्र भएकोमा कानून प्रतिकूल कार्य गर्नु कानूनी त्रुटी (Error of Law) हो (Pearman v. Harrow School, 1979, 3Q.B. 56) । कानूनी अधिकार बाहिर गई निर्णय गरिएको छ भने त्यस्तो निर्णय बदर हुन्छ (Associated Provincial Houses Ltd. v. Wednesbury Corporation, 1948, 1KB223) । यसरी, कानूनी राज्यमा कुनै पनि विषयमा निर्णय गर्ने अधिकार कानूनले जसलाई प्रदान गरेको हुन्छ, सोही अधिकारीले कानूनको रीत पुँयाई निर्णय गरेको रहेछ भने मात्र त्यस्तो निर्णय मान्य हुन्छ भन्ने प्रशासकीय न्यायको आधारभूत सिद्धान्तको रूपम स्थापित सिद्धान्त हो ।

लोकतान्त्रिक राज्य व्यवस्थामा विधिको शासनको मान्यता अनुसार अधिकार नभएको व्यक्तिले अधिकारक्षेत्र ग्रहण गरी वा अधिकारक्षेत्र भए पनि अधिकारक्षेत्रको सीमा नाडी कार्य गरेमा त्यस्तो निर्णय बदर हुने मान्यतालाई सम्मानित सर्वोच्च अदालतबाट समेत विभिन्न मुद्राहरूमा सिद्धान्त स्थापित भईसकेको देखिन्छ (ने.का.प. २०५१, अड १०, पृ. ८१४) । अधिकारक्षेत्र नभएको व्यक्तिले जतिसुकै रीत पुँयाई निर्णय गरेको भए पनि मान्य नहुने हुँदा अधिकारक्षेत्रको प्रध प्रारम्भमा मुद्राको

विषयवस्तुमा प्रवेश, गर्नुभन्दा बाहिले निक्याँले गर्नुपर्ने निर्णयकर्ताको प्राथमिक कर्तव्य हो । अधिकारक्षेत्रको प्रतिकूल हुने गरी गरिएको निर्णय मान्य नभई बदर हुने कानून र न्यायको सर्वमान्य सिद्धान्त रहेको देखिन्छ (प्रशासकीय अदालत फैसला संग्रह, अङ्क २२, २०७३ पृ. १६७-१६९) ।

निजामती सेवा नियमावली, २०५० को नियम १०६ को खण्ड (क) मा ऐनको दफा ५९ को खण्ड (क) बमोजिमको सजाय दिन पाउने अधिकारी तोकिएको पाइन्छ भने निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा ६६ मा सफाई पेश गर्ने मौका दिने सम्बन्धमा निजामती कर्मचारीलाई सजाय दिने आदेश दिनुभन्दा अधि कारबाही गर्न लागिएको कारण उल्लेख गरी सो कर्मचारीलाई उचित म्याद दिई आफ्नो सफाई पेश गर्ने मौका दिनु पर्ने, यसरी मौका दिदा निजमाधि लगाइएको आरोप स्पष्ट रूपमा किटिएको र प्रत्येक आरोप कुन कुन कुरा र कारणमा आधारित छ सो समेत खुलाउनु पर्ने भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको देखिन्छ । उल्लिखित कानूनी व्यवस्था, प्रशासकीय न्यायका स्थापित सिद्धान्त समेतका आधार हेर्दा सारतः कानूनले जसलाई सजाय गर्ने अधिकार तोकेको छ उसैले नै स्पष्टीकरण सफाई माग गरी सबुद प्रमाणको समूचित मूल्याङ्कन गरी न्यायिक मनको प्रयोग गरेर निर्णय गर्नु पर्ने हुन्छ ।

कुनै पनि कर्मचारीलाई गारिने कारबाहीको सम्बन्धमा प्रचलनमा रहेको नियम कानूनले प्रष्ट रूपमा पालना गर्नुपर्ने गरी विभिन्न चरण तथा प्रकृयाहरूको उल्लेख गरेको छ भने सम्बन्धित कर्मचारीलाई कारबाही गर्दा उक्त उल्लिखित सबै चरण तथा प्रकृयाहरूको वाध्यात्मक रूपले पलना गर्नुपर्ने हुन्छ । यस्तो कारबाहीमा कानूनमा उल्लिखित विभिन्न चरण तथा प्रकृयाहरूमध्ये केहीको मात्र पालना गरी कारबाही गरिन्छ भने त्यस्तो कारबाहीलाई कानून बमोजिमको कारबाही भन्न नमिल्ने (दिलिप बहादुर भन्ने तारा बहादुर रानामगर वि. नेपाल सरकार, ने.का.प. २०७३, अङ्क ७, नि.नं. ९४३६), जुन व्यक्तिले सजाय गर्न पाउने अखितयारी पाएको हुन्छ उसैले मात्र स्पष्टीकरण माग गरेको हुनुपर्छ, अधिकारै नभएको व्यक्तिले मागेको स्पष्टीकरणलाई कानूनी मान्यतायुक्त भन्न नमिल्ने (ने.का.प. २०४४, अङ्क ७, नि.नं. ३५२०), अधिकार नभएको अधिकारीबाट भएको कारबाहीको सिलसिलामा अधिकारप्राप्त अधिकारीबाट त्यस्तो सजाय भए पनि त्यस्तो अधिल्लो स्पष्टीकरण निजामती सेवा नियमावली बमोजिम जुन अधिकारीबाट मागिनु पर्ने हो त्यस्तो अधिकारीबाट मागिएको छैन भने त्यस्तो कारबाहीले कानूनी मान्यता पाउने स्थिति देखिन्न (ने.का.प. २०५१, अङ्क ९, नि.नं. ४९७७), सजाय दिन पाउने अधिकारीले स्पष्टीकरण नसोधी अन्य व्यक्तिले सोधेको स्पष्टीकरणको आधारमा नोकरीबाट हटाउने गरी गरिएको विभागीय कारबाही कानूनसम्मत हो भन्न नमिल्ने हुँदा सेवाबाट अवकाश दिने गरी वन विभागका महानिदेशकबाट भएको निर्णय र सोलाई सदर गर्ने गरी प्रशासकीय अदालतबाट भएको फैसला कानून विपरीतको देखिंदा उत्प्रेषणको आदेशबाट बदर हुने, विभागीय कारबाही गर्न पाउने अधिकारीबाट स्पष्टीकरण माग नगरिएको अवस्थामा अधिकार प्राप्त अधिकारीबाट निर्णय भएपनि त्यस्तो कारबाहीले कानूनी मान्यता प्राप्त गर्ने स्थिति नहुने । निजामती सेवा ऐनको दफा ६६ र ६७ बमोजिम माग गरिएका स्पष्टीकरणहरु सज्जय दिन पाउने अधिकारीबाट नसोधिएको अवस्थामा अन्य

व्यक्तिहरुले लिएको स्पष्टीकरणको आधार लिएर गरिएको विभागीय कारबाहीले कानूनी मान्यता पाउन नसक्ने (ने.का.प.२०६३, अड्ड-६, नि.नं. ७७१५) भनी सम्मानित सर्वोच्च अदालतबाट व्याख्या भई सिद्धान्त प्रतिपादन भएको समेत देखिन्छ ।

प्रस्तुत मुद्दाको मिसिल हेर्दा, पेश भएका प्रज्ञापनपत्रहरुमध्ये M56787 र M56797 को कार्यालयमा रहने प्रतिमा पैठारीकर्ताले बदनियतपूर्वक प्रज्ञापनपत्रको अन्य सम्पूर्ण विवरण यथावत राखी गाडी नं. उल्लेख हुनुपर्ने महलमा गाडी नं ना.६ख ५६३५ हुनुपर्नेमा गाडी नं.४ख ४१२६ लेखी हस्ताक्षर गर्दाका बखत अधिक भिडभाडको समयमा पेश गर्दा पैठारीकर्ताले मालवस्तु साथ लगि जाने प्रति रुजु गरी हस्ताक्षर गरेको र सोही प्रति अनुसार नै होला भनी कार्यालय प्रति नहेरी सही गरेको, मूल कपी अनुसार नै कार्यालय प्रति हुने हुँदा त्यसमा पनि मूल कपी सँगै सही गरिएको हो । पैठारीकर्ताले नियतबस झुक्याई कार्यालय प्रतिमा फरक पारी गाडी नं, राखेको कुरा नोटिस गर्न नसकी सामान्य मानवीय त्रुटीका कारण प्रज्ञापनपत्र जाँचपास गर्दा त्यसकै अर्को प्रतिमा पनि भूलबस दस्तखत हुन गएको हो भनी पुनरावेदकले स्वीकार गरिरहेको अवस्था देखिन्छ ।

भन्सार विभागको टिप्पणी फाइल हेर्दा, नक्ली प्रज्ञापनपत्र खडा गरी राजश्व चुहावटजन्य कृयाकलाप गर्न प्रयास गरेको भए ताहान भन्सार कार्यालयले यथासमयमा सूचना प्राप्त गरेकोले ट्रकलाई नियन्त्रणमा लिई राजश्व चुहावट हुन नपाएको अवस्था देखिन्छ । उक्त प्रज्ञापनपत्रमा हस्ताक्षर गर्ने भन्सार अधिकृत मानप्रसाद विश्वकर्माको सम्बन्धमा निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा ६०(क) र (घ) बमोजिमको अवस्था देखिएकाले सोही ऐनको दफा ५९(क)(२) बमोजिम बढीमा दुई तलब वृद्धि रोका गर्ने गरी सजायको प्रस्ताव गरी विभागीय कारबाही प्रकृया अगाडी बढाउन भन्सार विभागका निर्देशकबाट मिति २०७४।६।६ मा पेश भएको टिप्पणीमा "माथिको व्यहोरा अनुसारको कार्यबाही प्रकृया अधि बढाउने गरी स्वीकृत । हाल श्रीमान् महानिर्देशकज्यू भारत भ्रमणमा रहनु भएकोले कार्यालयमा हाजिर भए पछि समर्थन गराउने" भन्ने व्यहोरा उल्लेख गरी मिति २०७४।६।२२ मा उपमहानिर्देशकबाट टिप्पणी सदर गरिएको देखिन्छ ।

भन्सार विभागको प.स. ०७४।०७५, च.नं. ७७४ र मिति २०७४।६।२२ को पत्र हेर्दा मिति २०७४।४।२६ गते भैरहवा भन्सार कार्यालयबाट नक्ली प्रज्ञापनपत्र भार्फत राजश्व चुहावटजन्य कृयाकलाप भएको र जाँचपास भईसकेका प्रज्ञापनपत्र नं. M56787 ०५/०८/२०१७, र M56797 ०५/०८/२०१७ मा तपाईं समेतको हस्ताक्षर भएको तथ्यबाट तपाईंले सम्पादन गरेको काम सन्तोषजनक नदेखिएको तथा प्रचलित कानूनले तोकेको पदीय दायित्व जिम्मेवारीपूर्वक पुरा नगरेको देखिएकोले निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा ५९(क)(२) बमोजिम दुई तलब वृद्धि रोका गर्ने सजाय प्रस्ताव गरिएको छ । प्रस्तावित सजायका सम्बन्धमा सोही ऐनको दफा ६६ बमोजिम १५ दिनभित्र आफ्नो दावी सहितको लिखित सफाई पेश गर्न भनी विभागका निर्देशकले पुनरावेदकलाई स्पष्टीकरण सोधेको देखिन्छ । सोही पत्रबाट माग भए बमोजिम पुनरावेदकले पेश गरेको स्पष्टीकरण उपर समेत विचार गरी भन्सार विभागका महानिर्देशकले मिति २०७५।४।२४ मा पुनरावेदकलाई विभागीय सजाय गर्ने निर्णय आदेश गरेको देखिन्छ । यसबाट, पुनरावेदकलाई विभागीय कारबाहीका सिलसिलामा भन्सार विभागका निर्देशकले स्पष्टीकरण सोधी महानिर्देशकले सुनाएको आदेश गरेको देखिन आयो ।

विभागीय सजाय पाउने पुनरावेदक शाखा अधिकृत पदका रहेका र निजामती सेवा नियमावली, २०५०
 को नियम १०६ को (क) (२) मा कार्यालय प्रमुख बाहेक अन्य राजपत्राङ्गित निजामती कर्मचारीको
 हकमा विभागीय प्रमुखले नै उक्त सजाय दिन सक्ने अधिकारी भएकोमा सजायको प्रस्ताव गरी ऐनको
 दफा ६६ बमोजिमको सफाई पेश गर्न १५ दिनको समय दिई जारी गरिएको पत्रमा भन्सार विभागका
 महानिर्देशकबाट स्पष्टीकरण सोध्ने कुनै निर्णय गरेको नभई निर्देशकबाट दिएको देखिएकोले सजाय
 दिन पाउने अधिकार नभएको अधिकारीबाट सोधिएको सफाई, स्पष्टीकरणको आधारमा विभागीय
 सजाय दिने निर्णय गरेको देखिन्छ । यसबाट, यस्तो निर्णय कानून विपरित तथा कार्यविधिगत त्रुटी
 गरी भएको देखिन्छ । पुनरावेदकलाई निजले सम्पादन गरेको कार्य सन्तोषजनक नभएको अवस्थामा
 कानून बमोजिमको सजायको प्रस्ताव गरी भन्सार विभागका महानिर्देशकले उचित निर्णय गर्न सक्नेमा
 सो नगरी भन्सार विभागका निर्देशकले सजायको प्रस्ताव गरी स्पष्टीकरण सोधिसकेपछि सोही आधारमा
 सजायको निर्णय मात्र भन्सार विभागका महानिर्देशकले गरेको देखिन आयो । उक्त कार्य
 अधिकारक्षेत्रको त्रुटी भई कार्यान्वयन योग्य मान्न मिल्ने अवस्थाको देखिएन । अतः पुनरावेदक मान
 प्रसाद वि.क. उपर निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा ६० को (क) को कसूरमा सोही ऐनको
 दफा ५९ को (क) को (२) बमोजिम २ तलब वृद्धि रोका गर्ने गरी मिति २०७५।४।२४ मा
 भएको विभागीय सजायको निर्णय अधिकार विहिन पदाधिकारीबाट सोधिएको स्पष्टीकरणको आधारमा
 गरिएको देखिन्दा कार्यविधिगत त्रुटी गरी निजामती सेवा ऐन एं नियमावली विपरित भएको विभागीय
 सजायको निर्णय कायम रहन नसकी बदर हुने ठहर्दै । यो फैसलाको जानकारी पुनरावेदक तथा विपक्षी
 कार्यालयहरूलाई दिई मुद्दाको लगत कडा गरी मिसिल नियमानुसार गरी वुझाई दिनु ।

(कृष्ण प्रसाद पौडेल)

सदस्य

उक्त रायमा सहमत छौं ।

(रीता भेनाली)

सदस्य

(दिल्लीराज घिमिरे)

अध्यक्ष

इति सम्वत् २०७७ साल पुस महिना ६ गते रोज २ शुभम् ..... ।